

Uferné Sárközi Ágnes

FAZEKAS ÁGOSTON

GIMNÁZIUMI TANÁR ÉS FŐSZERKESZTŐ EMLÉKEZETE

Csaknem 100 évre kellene visszafordítani az idő kerekét és abban rekonstruálni egy értékes, érdekes emberéletet – városunk egyik, valaha megbecsült tanárának életét, aki még gróf Apponyival is jó viszonyban volt. Egyszer saját otthonában is fogadta őt a képviselő, és elbeszélgetett vele. A család szerint a gróf meghívta őt a Borsóhalmi úti családi fészekbe, ami ráadásul nem is a sajátjuk, csupán a bérleményük volt. Jómagam közel laktam ahhoz a házhoz, ahol az akkor már idős Fazekas Ágoston élt, és sokszor láttam is őket, ha elmentem a házuk előtt. Szüleimtől tudtam, hogy kik ők, és legfeljebb illedelmesen köszöntem. Ágoston bácsi pedig tudta, hogy én ki vagyok, hiszen édesapám is tanítványa volt. A gyerekek nem sokat kérdeznek, és egyszer csak késő, mert értékes dolgok mennek így veszendőbe. Sok nagyapa, nagymama viszi a sírba saját történetét. Most utólag viszont azt mondhatom, hogy ha az én nagypapám lett volna, akkor odaülök a közelébe, és hallgatom ezt a nagy tudású embert, mit mond el magától, vagy talán kérdezgettem volna.

A második világháborút követő, sok család számára jelentős változást hozó idők miatt még a tanár úr saját unokáinak sem adatott meg, hogy a közelében nőjenek fel, mert soruk messzire vitte őket, és a sporadikus látogatások nem alkalmasak mélyebb beszélgetések folytatására. Ha pedig nem közvetlenül a családdhoz tartozunk, akkor nem kíváncsiskodunk, nem kérdezősködünk. Így volt ez a húgom – Sárközi Éva és osztálytársai – esetében is, akik mint kis úttörők az ötvenes években gyakran megfordultak Fazekaséknál. Minden héten kétszer az utcánkban lévő artézi kútról vizet vittek az idős házaspárnak, azzal segítették őket. Orosz tanárnőjük – Fazekas Piroska – kérte meg őket erre a humanitárius tetre, amit aztán buzgó úttörőként teljesítettek.

Ha elnézegetjük a múlt század 20-as, 30-as évekbeli tablóit, akkor láthatjuk, hogy Fazekas Ágoston kezei alól több kitűnő tanítvány került ki, akik továbbvitték azt a szellemet, amit a berényi alma materben szívtak magukba. A régi tablókon láthatók ezen ifjú generációnak a tagjai, és a most még élő, tősgyökeres berényiek, akik egymást közről-távolról ismerik, utólag is konstataálhatják, hogy a „mag jó talajba hullott”. Sok itt érettségizett diákból lett neves szakember, sőt híres tudós, orvos stb. Egyesek közülük büszkék voltak arra, hogy Jászberényben maturáltak, és akadtak, akik meg is hálálták azt pl. egy ösztöndíjalapítás stb. formájában.

Nagy szerencse, hogy a gimnáziumi évkönyvekben olyan nyomokra bukkanhatunk, amiben ennek az embernek az életútját remekül méltányolják. Ám Ágoston tanár úr emléke azóta kissé feledésbe merült. Valószínűleg azért, mert közbejött a háború, ami ennek a családnak az életét is nagyban megváltoztatta. Egy kitüntetést viszont még magáénak mondhatott, mert 1942 augusztusában a kormányzó kormánytanácsossá nevezte ki, amiről így írt a Jászkürt: *„Kitüntetés: Kormányzó Urunk a ma.kir. miniszterelnök előterjesztésére lapunk felelős szerkesztőjének – Fazekas Ágoston nyug. gimnáziumi tanárnak – a közélet terén szerzett érdemei elismeréséül a magyar királyi kormánytanácsosi címet adományozta.”*

Elevenísük fel, ki is volt Fazekas tanár úr. Munkássága a Horthy-korszakra esik, amikor még meg lehetett élni egy tanári fizetésből úgy, hogy a feleség – sokszor háztartásbeliként – életét a családnak szentelte. Biztosan nem könnyen, de felnevelték két lányukat, Máriát és Piroskát, valamint a fiukat, Ágostont. A lányokból tanítónő, a fiúból jogász lett. Szolid, polgári életet éltek, amiben bizonyos níví és rend uralkodott, hasonlóan más akkori családokéhoz Magyarországon. A tanár úr szabad idejében sokat olvasott, hiszen rengeteg könyvük volt, hegedült és cimbalmozott. Volt egy zongorájuk, amin a feleség és a lányok játszottak, mert a tanárnőnek szükségük volt ilyen jellegű zenei tudásra is. A gyermekei értelmiségi pályára készülhettek, mert olyan mértékű volt a tanári fizetés, hogy fedezte annak költségeit. Piroska lányát pedig arról is ismertük, hogy nagyon szépen tudott

kézimunkázni, és nemcsak gyönyörűen hímzett, kötött, hanem hatalmas plüss állatokat is készített. Ez utóbbiakat főleg budapesti megrendelésre, amelynek honoráriumából – közvetlenül a II. világháború után – egészítették ki a családi kassza hiányzó bevételeit. (Ezeket a „csodákat” jómagam is láttam egyszer, amikor náluk jártam.) Ez volt az az időszak, mikor mindannyian csak zsíros kenyéren éltünk, mert olyan nagy szegénység uralkodott. Ekkor már Fazekas tanár úr sem kapta tovább a 600 pengős nyugdíját, mert az új rendszer nem fizette/fizethette tovább ilyen formában. Valószínűleg azért, mert a háború előtt ő is ahhoz a keresztény társadalmi elithez tartozott, akiknek kezében a város vezetése összpontosult. Ezeknek az embereknek a társadalmi élete az Úri Kaszinóban zajlott, ahol az akkori előljáróság ünnepelt, szórakozott, jótékonykodott, és lehetőségük nyílt egy kis kikapcsolódásra. 1946-tal minden megváltozott, a nyugdíjak folyósítása is, pedig Fazekas tanár úrnak nem lehetett felróni semmilyen embertelenséget vagy igazságtalanságot. Ezt követően, mivel az előző rendszer embere volt, mintha kissé megfedkeztek volna róla.

Pedig ha azt olvassuk, hogy hány és hány egyletben szorgoskodott, milyen tisztségei voltak ennek az anno annyira megbecsült tanárnak – amivel városunk javát szolgálta, évek hosszú során áldozatos munkáját, ötleteit adta hozzá –, akkor mai mércével mérve még egy kitüntetés is érdemelne. Ám valószínűleg őt soha nem a kitüntetések érdekelték, ő csak tette a dolgát, nevelte az ifjúságot, és nagy tudásával, olvasottságával rendre formálta a helyi társadalmat.



Fazekas Ágoston egy 1933-ban készült tablón

A Jász Hírlap főszerkesztője 1919–1944 között

A Jász Hírlapot 1919 decemberében alapították a Keresztény Kisgazda és Földműves Párt lapjaként. Fazekas Ágoston az újságírást művészetnek tartotta, mint ahogy az 1925. aug. 9-i számban is írta: „Az újságírás művészet, melynek mint bármely más művészetnek a való (reális) életben kell mozognia, de az életből nem a szennyet, piszkot, szemetet kell kihalásznia, hanem az eszményi szépet, nemeset, jót, nagyszerűt stb. Még a piszkosat is meg kell tisztítania a kritika tisztító tüzeiben, hogy a nagyközönség elé tárhassa és feltálalhassa”.

Ha a régi hírlap beszkenelt oldalaira „belelapozunk,” beleolvasunk, az a benyomás formálódik bennünk, hogy végtelen melegség árad cikkeiből. Újságíró csapatával úgy tekintettek a városra – Jászberényre –, mint egy nagy családra, mint egy lélekközönségre, ahol minden polgár számított, s ha volt egy összejövetel, név szerint megemlítették a résztvevőket. Például azokat, akik pénzzadományukkal támogatták a jótékonyági összejöveteleket, vagy azokat, akik sok alkalommal saját süteményt küldtek, vagy a felülfizetők névsorát egy bizonyos rendezvényen stb. Nehéz lenne ezt itt mind felsorolni ... Néha száz és száz nevet kinyomtatnak a lap hasábjain, és úgy dicsérték „a nagy berényi familia tagjait”. Különös pontossággal ügyeltek arra, hogy senki ne maradjon ki, így aztán néha meglepéssel olvashatták saját nevüket az egyszerűbb emberek is. Ez egy kicsit hasonlított a mai Facebook arculatához, de nem virtuális ismeretség volt, hanem nagyon is „eleven”, mert az itt élő polgárok nap-nap után összetalálkozhattak a városban, és egymásra mosolyogva üdvözölhették egymást. Tájékoztatót adott a lap a születésekről, esküvőkről és elhalálozásokról, a különböző rendezvényekről és annak szereplőiről, a jubileumi osztálytalálkozókról. Ez utóbbiak révén értesülhetett a közönség azokról a jeles emberekről, akik az itteni intézményekben sajtótították el a tudás, az élet alapjait. Hírt adtak a helyi iskolák működéséről, a mezőgazdasági termelés eredményeiről a mindenkori időjárás függvényében. Írtak a város építészeti terveiről, a városkép alakulásáról: pl. arról, hogy hol nyitottak utcát, hol köveztek, hol parkosítottak. Írtak a cserkészetről, a városban lévő sportolási lehetőségekről, mint a korcsolya, a tenisz, a vívás stb.

A címlapon sokszor szívmengető, magasztos karácsonyi, újévi, farsangi, húsvéti bekezdések voltak, vagy egy-egy megemlékezés más ünnepek, de még a Mindenszentek napjával kapcsolatban is. Mindez olyan stílusban, ahogyan manapság már nem beszélnek, nem írnak, mégis nagyon jól visszatükrözik a korhangulatot; nagyszüleink, szüleink világát, vallásosságát, emelkedett lelkiségét. A cikkekből kiténik hogyan próbálták annak idején összefogni az egész társadalmat, ahol a különböző felekezetek képviselői emberi párbeszédet folytattak egymással. Bizonyos jótékonyági mozzanatokkal együtt megkísérelték a társadalmi igazságtalanságok orvoslását, enyhítését, bár megváltoztatni nem tudták azokat. Jelent meg cikk a magyar kultúráról és a földreformról is, és természetesen rengeteg helyi, képes hirdetés, amit az itt élő orvosok, ügyvédek, iparosok, kereskedők stb. adtak fel, hogy készenlétüket, ajánlataikat reklámozzák. Ezzel nagyban hozzájárultak a lap bevételeinek növeléséhez. Nehéz lenne felsorolni mindent, és ezen írás csupán ízelítőt kíván adni egy letűnt kor életének eseményeiből, világából.

A hírlap hetedik évében (1926. okt. 4-i számban) tudósítanak arról, hogy már nyolc oldalasra bővült a terjedelem. Itt írják egy szerkesztőségi levélben a következőket: „A 7 éves fennállás beigazolta, hogy a Jász Hírlap tisztán a közérdeket szolgálja és elsősorban a ma-

gyar haza és Jászberény város előrehaladásáért küzd. A lelkes gárda, mely a lap szellemi részét ellátja, teljesen díjtalanul dolgozik, de e munkájához kedvet és erőt csak az esetben érez, ha látja, hogy a jász magyarok megértik, megbecsülik és támogatják törekvéseiben. Ne csak olvassa, hanem vegye is meg lapunkat mindenki, mert ez csak így lesz életképes és csak így fog tudni megfelelni magasztos hivatásának.” – A Jász Hírlap szerkesztősége és kiadóhivatala.

A kezdeti idők politikáról szóló írásaiából tulajdonképpen arról értesülhettek az olvasók, hogy mit tudtak kiharcolni és megvalósítani a város mindenkori képviselői a település számára, hogyan fogadták ezeket a képviselőket, ha éppen meglátogatták a várost, és milyen ünnepséget rendeztek számukra. Azonkívül beszámolók voltak arról is, ha valamilyen oknál fogva egy berényi küldöttség járt Budapesten. A harmincas évek végének szomorú világtörténeti eseményeit sem hagyta figyelmen kívül ez a kis vidéki polgári lap: a nagy munkanélküliség, a zsidótörvények, majd az ország háborúba sodródása és a sokak által ismert egyéb történések mind hangot kaptak az újság hasábjain, bár a problémák helyes megoldására a szerkesztőség nem talált és nem is adhatott választ. A világ akkori mozgatói talán nem ismerték Viviani eszméit, ami Fazekas tanár urat is vezérelte (lásd alább), de „a szélsőjobboldali sajtóra jellemző, durván rasszista hangnem távol állt a Jász Hírlap szerzőitől. Az egyre erősödő nemzetiszocialista, nyilas pártokat politikai ellenfélnek tekintették, elsősorban antiklerikális és németbarát eszméik miatt”. (Idézet Csósz L. munkájából.)

Köztudott, hogy csaknem 1945-ig tartott a lapkiadás, a háború miatt kissé megcsappant példányszámban. Egy konzervatív érdekeket, eszméket képviselő lap volt ez, mint ahogyan szerkesztője is. Fazekas tanár úr mottója a világ állásáról az általa tisztelt, francia népképviselői tag – Viviani – véleménye volt, ami így hangzott: *„tanítsátok, neveljétek a világot, és helyezzétek egy bizonyos erkölcsi nyomás alá, hogy a népek közötti háborúzásoknak eleje vétesen”*.

Az meglehet, hogy a Fazekas által nevelt diákság egyes tagjainak már volt más véleménye is, de a Jász Hírlap előfizetőinek mindvégig megfelelt, amit ők ettől a laptól kaphattak. Az itt élő, értelmes emberek szabad akaratból döntöttek, hogy mit szeretnének olvasni és mire szeretnének előfizetni. A támadók pedig megkapták a megfelelő refleksiókat, ahogyan ez manapság is szokásos az újságírásban.

A Jász Hírlap régi kópiái hozzáférhetőek lettek mindenki számára. Aki saját maga akar véleményt alkotni, tanulmányozza és értékelje azokat. Napjainkban lehetőség van az ellenvélemények közzétételére is, amit sokan biztosan érdeklődéssel olvasnának.

Fazekai Ágoston egyéb tisztségei

A tanár úr tagja volt a városi képviselő-testületnek és a vármegye törvényhatósági bizottságának, világi elnöke a Központi Katolikus Körnek, elnöke a Jászberényi Palotási Dalkörnek, tagja a Római Katolikus Iskolaszéknek, az állami elemi iskolák gondnokságának, az óvoda felügyelőbizottságának, a Római Katolikus Egyházközség Tanácsának és Képviselő-testületének, a Jász Múzeum Bizottságának, az Újságírói Kamarának, több országos és helyi egyesületnek. Tagja volt továbbá a Központi Választmánynak, a Vidéki Újságírók Szövetségének.

Életrajzi adatok

1880. szeptember 4-én született Kiskunfélegyházán.

Középiskoláit szülővárosának gimnáziumában, főiskolai tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte, s itt nyert középiskolai tanári oklevelet a történelem és latin nyelv tanítására.

1903-ban a kegyes tanítórend kisszebeni gimnáziumához került helyettes tanárnak.

1905-ben a kaposvári állami főgimnáziumban,

1906-ban pedig a bártfai állami gimnáziumban folytatta szolgálatát. Itt lett rendes tanár is.

1908-ban megnősül és feleségül veszi Bakos Franciska tanítónőt, aki Szabadkán született (Megjegyzés az életrajzi folytonosság miatt: ezután valószínűleg újra Kiskunfélegyházán tartózkodott, mert első lánya, Mária 1909-ben Kiskunfélegyházán született – a szerkesztő.)

Az nm. m. kir. VKM. 1911. április havában a Jászberényi Állami Főgimnáziumhoz helyezte át.

Azóta megszakítás nélkül a Jászberényi József Nádor Gimnázium latin/történelem szakos tanáráként működött nyugdíjazásáig, 1940-ig.

1919-ben részt vesz a Keresztény Kisgazda és Földműves Párt megalapításában, aminek elnökévé választják.

1919 decemberében alapítják a Jász Hírlapot, aminek felelős szerkesztője 1945-ig.

1920. Az Ébredő Magyarok Egyesületének elnöke.

1925. A Központi Katolikus Kör világi elnöke / a Palotási Dalkör ügyvezető elnöke.

1933-ban ünnepelte a 30 éves tanári jubileumát.

1940. július 1-jén vonult nyugalomba.

1945-ig a Jász Hírlap főszerkesztője.

1963. január 28-án Jászberényben elhunyt.

Az alábbiakban olvashatók – részben kivonatossan – azok a méltatások, amelyek Fazekas Ágoston nyugalmazása alkalmából hangzottak el.

Fazekas Ágoston méltatása tanári pályájának jubileumán

A reálgimnázium évről-évre zárója Fazekas Ágoston harmincéves jubileumának jegyében folyt le. Erről 1933. július 1-jén a következő írás jelent meg a Jász Újságban:

A Jászberényi József Nádor reálgimnázium vasárnap, június 25-én tartotta évről-évre záró ünnepélyét a gimnázium zsúfolásig megtöltött dísztermében. Az ünnepélynek különös díszet adott az a körülmény, hogy a tanári kar érdemes tagja, Fazekas Ágoston tanár, lapunk felelős szerkesztője, most érte el tanári működésének 30. évfordulóját.

Józsy Ferenc gimnáziumi igazgató üdvözölte a jubiláns Fazekas Ágostont. Ismertette tanári működését, majd kiemelte, hogy harminc esztendőn át önzetlenül dolgozott a magyar ifjúság, a magyar jövő érdekében, mint pedagógus.

„Te a tanári pályát választottad és ezzel örök szegénységet fogadtál – mondotta. De az anyagiakat a szellemi javakkal pótolta, s ebből a pályából is kiválasztottad a latint és a történelmet, ezt a két tantárgyat, melybe a legteljesebben lehet átmenteni a múlt örökség értékeit és a múlt tanulságait. Most harminc esztendeje, hogy búcsút mondtál a kiskunfélegyházi szü-

lői háznak a szívedben ifjú lobogással, lelkedben elszántsággal 1933. július 1-jén az ideákon függő szemekkel indultál útnak. Kiszzeben, Kaposvár és Bártfa falai közé magaddal vitted ezt a lelkesedést, és idehoztad 1911-ben Jászberénybe is. Szeretted az ifjúságot és ez a szeretet, bevallhatom, a tanári konferenciákon sokszor láttuk, mindig megnyilvánult diákjaiddal szemben. De nemcsak mint pedagógus, mint ember is megőrizted lelked egyensúlyát. Életed a hazafias és vallásos igazságokra épült, s azokban a nehéz időkben, amikor ezt veszedelmes volt hangoztatni, egész emberként, bátran és hangosan hirdetted a nemzet és a kereszténység jobb jövőt biztosító igazságait. Lelkedet az opportunitàs sohasem fertőzte.

Közéleti működéséről nem én vagyok hivatott beszélni, én csak tanári pályádról akarom megemlékezni, amivel a múltat annyi nemzedéken keresztül becsületesen átmentetted a jövőbe. Tisztes, lelkiismeretes tanári munka volt mindenkor a tiéd és ma – hosszú működés után is – új pedagógus vagy, bár mögötted a harminc éves tanári múlt.”

Józsy Ferenc bensőséges szavai után Csizmady János dr. a volt tanítványok nevében méltatta Fazekas Ágoston tanári működését.

„A mai helyzet – mondotta – próbaköve az ifjúságnak, hogy a világháború borzalmai, a nehéz gazdasági helyzet, a nemzetközi eszmék, a munkanélküliség és az álláshalmozások e sorsdöntő korszakában erkölcsi tekintetben megfelel-e annak, amit a nemzet tőle követel. Mi, itt végzett diákok nagy erkölcsi szépségeket kaptunk a mi tanárainktól, amit fiatal ésszel még az iskolában sokszor nem tudtunk értékelni, de annak értékes voltára és szeretetére éppen az élet mutatott annyiszor. Mi ezt mindenkor hálás szívvel köszönjük a mi igazlelkű tanárunknak, Fazekas Ágostonnak.”

A jelenlegi tanítványok nevében Nagy Kálmán nyolcadikos tanuló mondott formás beszédet. „Tudjuk – mondotta –, hogy minden munkája mellett ott van féltő tanári lelke, s ezt sokszor érezzük. Ennek a tudatában mi hálások vagyunk, és én ezt most azzal szeretném viszonzni, hogy mindazt a szeretetet, amit mi diákok iránta érzünk, mind összefoglalnám és elébe tenném.”

A szünni nem akaró ünneplés után Fazekas Ágoston meleg, bensőséges szavakkal köszönte meg a tanári kar és a diákság részéről megnyilvánuló szeretetet és ünneplést. A közönség felállva, hosszan tartó ovációval részesítette ünneplésben a jubilánst.

Este az Úri Kaszinóban Fazekas Ágoston tiszteletére vacsora volt, melyen a város társadalmának színe-java megjelent. Kele István apátplébános, főesperes Fazekas Ágostonban a közös ideális eszményi és megdönthetetlenül hazafias és keresztény alapon álló érdemes munkását köszöntötte, akinek Jászberényben hervadhatatlan érdemei vannak közéleti téren, és akít egyébként jászkun családi kapcsolatok fűznek városához. Nem idegené tehát az érdem, mellyel válságos, nehéz és katasztrófális időkben kiállott a város mindenrangú lakosáért, hanem a testvér-városból, Kiskunfélegyházáról ideszármazott testvére.

„Ha valaki az utolsó 25 év történetét, ezeket a nehéz időket meg akarja írni, abból Fazekas Ágoston közéleti tevékenységét nem lehet kihagyni. Ő mindenkor öntetlenül és elismerést nem várva tett meg mindent azokért az eszmékért, amelyekben nemzete és városának társadalmá boldogulását látta, és mindenkor igaz-magyar és igaz keresztény volt.”

Móczár Miklós tanítóképző-intézeti igazgató szeretetteljes szavakkal a Jászberény város fejlesztéséért és haladásáért küzdő férfit köszöntötte Fazekas Ágostonban, akiben a kollégialis tanártársat is megszerethette, azonkívül, hogy egy városból, Kiskunfélegyházáról származnak.

Muhoray Zoltán főjegyző a város vezetősége nevében méltatta azokat az érdemeket, melyet Fazekas Ágoston a város társadalmának több mint két évtizedes jászberényi közeleti munkássága alatt erős lélekkel és nagy körültekintéssel szerzett. További munkájára pedig Isten áldását kérte.

Bathó Károly politikai szervező munkásságáról emlékezett meg, amelyet a legválságosabb időkben, a legteljesebb politikai anarchia idején, úgy a jászberényi Keresztény Kisgazda és Földművespárt megalakításával, mint a Jász Hírlap megindításával végzett.

Fazekas Ágoston baráti szavakkal köszönte meg a szónokok meleg, elismerő szavait s kijelentette, hogy további munkásságához – mint eddig is – erőt és kitartást a baráti szeretet e megnyilvánulásából merít, mellyel elhalmozták a mai napon. Az ünnepi vacsora közönsége késő esti órákig maradt együtt.

Nyugdíjazása alkalmából Kemenes Antal igazgatóhelyettes ekképpen búcsúzott tőle. Az nm. m. kir. VKM. 1911. április havában a jászberényi állami főgimnáziumhoz helyezte át Fazekas Ágostont, aki azóta megszakítás nélkül intézetünkben működött – folyó tanévben történő nyugdíjazásáig.

Nemcsak a helyi, hanem országos viszonylatban is, a középiskolai tanári rend egyik kimagasló értéke, mint történelem és latin nyelv kiváló szakképzettségű tanára. Jászberény társadalmával, felettes hatóságaival, tanártársaival és tanítványaival példaadó összhangban élt.

Úgy az iskolában, mint ezenkívül az életbölcsetségben megszületett gazdag humora aranyozta be maga, közelebbi és távolabbi környezetének életét. Szigorú, de mindig mintaszerűen igazságos tanár volt. Tanítványaitól tárgyaiból megkövetelte a biztos, határozott tudást és az áttekintő erőt. Legtöbbször becsülte azonban a szorgalmas munkát, a következetes kötelességteljesítést.

Közel négy évtizedes tanári működése alatt az a határozott meggyőződése alakult ki, hogy a magyar élet jó- és balsorsában a keresztény világnézet síkjába beállított tudományos emberfő mennyiségéé a jövő. Ebben az értelemben uralkodott tanítványainak eszén, szívében, hogy a nagy felelősségének tudatában Magyarország jövő sorsát, hivatása magaslatán álló, új nemzedék kezébe tegye le. Mély történetbölcseleti szemléletében a szellemi és erkölcsi előkelőség felsőbbrendű világából jövő uralomnak meggyőződéses szószólója és követője. A szentistváni gondolat ezredéves múltjában és az egyetemes történelmi teremtő, alkotó diadalmas életformáló hatásában ennek a szellemnek tárgyasulását látta, látja és tanította mint történelemtanár.

Érthető tehát, ha fázott és fázik a lelke az utcától, a csöcselékizléstől, a sárrá, lázadó tűzhányóvá alacsonyodott, laposodott élettől. Tisztán látja ugyanis, hogy a tömegember csak eszköz a világkormányzó eszmék, igazságok kezében. Ahogy Madách is tanítja, csak hősök, nagy emberek: Miltiadések, Tankredék, Keplerek vitték és viszik az emberiséget előre. A Sokratesek, Newtonok, Du-Bois Rymmondok, Carlylek alázatossága nélkül hirdeti a francia Vivianival, hogy a kultúra fáklyái elhomályosítják az ég csillagait. Fazekas Ágoston tanár úr v. Baconnal vallja, hogy az áltudás elszakítja az embert az Istentől, az igazi pedig visszavezeti hozzá. Világnézetét Madách „Az Ember Tragédiá”-nak legmélyebb történetbölcseleti mondanivalója fejezi ki: Küzdelem, élet és megnyugvás Isten akarátában.

Jászberény város képviselőtestületének és vármegyénk törvényhatósági bizottságának tagja volt. Ebben a minőségében is közmegebecsülésnek örvendett. Különben közeleti szereplése 1919 őszén, a bolsevizmus bukása és az oláhok kivonulása után kezdődik. Tevékeny részt vett a forradalomban felborult társadalmi rend, a törvény- és tekintélytisztelet helyreállításá-

ban, a polgárság megszervezésében. Világosan látta ugyanis, hogy hazánkban a kommunista uralom kitörésének egyik sorsdöntő alapfoka a polgári társadalom szervezetlensége volt. Az esetleges visszatérő forradalmi megmozdulással szembe a polgári társadalom eszmei, érzelmi és sorsközösségét állította. Ebben az időben lett elnöke a „Keresztény Kisgazda és Földműves Párt”-nak. Mint ilyen, nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a föld alá menekült forradalom végleg elnémuljon, és a polgárság visszatérjen háború előtti hagyományos politikájához és a világhírű képviselőjéhez, Apponyi Albert grófhoz.

A Párt 1919 decemberében alapította a „Jász Hírlap”-ot. A lap felelős szerkesztője a Párt elnöke, Fazekas Ágoston lett, aki azóta több mint 20 éven át teljesen önzetlenül, minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül irányítja azt. Az arany középúton járó lapja, mindig szeretett városa, Jászberény és a szentistváni keresztény, magyar világnézet hűséges szószólója, bátor harcosa volt és maradt ma is. 1920-ban ő lett az „Ébredő Magyarok Egyesület”-ének elnöke is. Ezt a tiszteit is higgadt mértéktartással, bölcsességgel töltötte be. Ennek köszönhető, hogy városunkban megakadályozott minden szélsőséges kilengést és a mozgalmat nyugodt mederbe szorította.

A politikai és társadalmi átalakulások nem változtatták meg eredetileg vallott elveit, s mind a mai napig a társadalmi rend, fegyelem, béke, összefogás és a legszentebb nemzeti eszmények szolgálatában áll – mint tanár, újságíró, lapszerkesztő és egyesületének vezetője.

Nyugállományba vonulása óta – a lázas, kitartó munkában eltelt 7 esztendő – az érdemekben gazdag professzor vállait megroskaszotta, mindennek ellenére lelkesedése töretlen vonalban él és hat tovább. Mint tanár, újságíró, felelős lapszerkesztő és tekintélyes intézmények vezetője, városunk hazafias és művelődési mozgalmaiban, két évtizeden át egy darab élő történelem volt és az maradt ma is. (A Jászberényi Magyar Királyi Állami József Nádor Gimnázium Évkönyve 1939–40-es iskolai évről. 6.p.)

Befejezés

Hál’ Istennek túl vagyunk azon a szégyenteljes Rákosi-korszakon és az azt következőkön is, és ma már van bátorságunk kimondani, hogy valójában igen sok pozitívum volt 1920 és 1945 között, és azon emberek élete is dicséretre méltó lehet, akik ez időben munkálkodtak. Fazekas Ágoston 1945-ig – a legnehezebb háborús időkben is – higgadsággal, példamutatóan vezette a Jász Hírlap szerkesztését a lecsökkent példányszám ellenére is. Voltak kritikusai is, akiktől ellenséges érzületet kapott, de nagyobb számban voltak, akik megvédték és munkásságát kellőképpen értékelték. Mint például az alsóboldogházi római katolikus olvasóegylet hitbuzgó képviselői, akik 1933. január 6-án egy levéllel üdvözölték a főszerkesztőt, amiben 71 összegyűjtött aláírással fejezték ki köszönetüket a tevékenységüket prezentáló cikkek szíves leközléséért. A tanár úr nem berényi születésű volt, de izzig-vérig azonosult a jász identitással, ahogyan életútja is mutatja, és megérdemli, hogy az utókor nemzedéke is tisztelettel meghajoljon, kalapot emeljen személye és munkássága előtt. Az általa szerkesztett hírlapban közölt reális, megbízható adatok valóságos kincsesbányát jelentenek azoknak, akik a két világháború közötti helytörténettel és annak kutatásával foglalkoznak. Tanítványai között volt például a mindannyiunk által jól ismert Andrássy Béla, aki később a Tanítóképzőnk igazgatója lett, és sokan mások, akik a megváltozott társadalmi körülmények között is példásan helytálltak.

Fazekas Ágoston Jászberényben hunyt el 1963. január 28-án, és a Fehértói temetőben helyezték örök nyugalomra. Az akkor még élő felesége leányukhoz, Kartal Béláné Fazekas Máriához költözött Pápára és ott halt meg.

Jász Hírlap 1933.07.01 – 11.02 / 1937/1938. 7.p./1942.08.22/1946/47. 9.p.

A Jászberényi Magyar Királyi Állami József Nádor Gimnázium Évkönyve
1939/40-es iskolai évről 6. p.

Családi visszaemlékezések

Csász László: Antiszemita törvények árnyékában – Jászsági Évkönyv 2000.